

Nr 162.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar
angående vissa anslag till materielanskaffning för
försvaret för budgetåret 1948/49 m. m. jämte i ämnet
väckta motioner.*

(1:a avd.)

1:o **Vissa beredskapsfrågor.** I propositionen nr 208 har Kungl. Maj:t (punkt 1, s. 2—6 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1948) föreslagit riksdagen medgiva, att följande under riksstatsens fjärde huvudtitel uppförda reservationsanslag, nämligen Armén: Övningar m. m., Armén: Underhåll av tygmateriel m. m., Marinen: Övningar m. m., Marinen: Underhåll av fartyg m. m., Flygvapnet: Övningar m. m. samt Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m., må under i berörda statsrådsprotokoll angivna förutsättningar enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas under budgetåret 1948/49.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergvall m. fl.* (I: 371) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 534), vilka remitterats till utskottet i vad de avse propositionen nr 208. I dessa motioner har, såvitt nu är i fråga, uttalats önskvärdheten av att utfärdandet av restriktiva bestämmelser och redovisningsföreskrifter, som föranledas av det av Kungl. Maj:t under förevarande punkt begärda bemyndigandet, planlägges i så god tid, att oundgängligt erforderliga anslagsöverskridanden kunna begränsas till de ändamål, för vilka de direkt äro avsedda.

Vid anmälan av propositionen nr 206 angående vissa frågor rörande försvarets organisation — i det följande benämnd försvarspropositionen — har departementschefen närmare berört det militärpolitiska läget. Departementschefen har därvid bland annat framhållit, att den senaste tidens utveckling lett till en väsentlig försämring av den politiska atmosfären i världen och försvårat samarbetet inom Förenta Nationerna. Förhoppningarna om en snabb och avgörande vändning mot trygga och stabila förhållanden hade icke infriats, och på många håll bedömdes framtidsutsikterna med pessimism. Departementschefen hade emellertid icke bedömt situationen som om en allmän konflikt vore förestående. Starka faktorer av såväl positiv som negativ art syntes departementschefen alltjämt verka i fredsfrämjande riktning.

Mot bakgrunden av det anförda vore det enligt departementschefens mening naturligt att närmare överse vår krigsberedskap på olika områden. På grundval av en preliminär översyn, som verkställdes inom högkvarteret, hade framlagts förslag om avsevärda tilläggsanslag för materielanskaffning och byggnadsarbeten m. m., varjämte utredning förebragts rörande den personella beredskapen.

Till frågan om ytterligare anslag för materielanskaffning m. m. återkommer departementschefen under nästföljande punkt. I detta sammanhang har departementschefen till behandling upptagit frågan om den personella beredskapen. Av vad nyss anförts framgår, att departementschefen icke för närvarande ansett behov föreligga av en omedelbar förstärkning av denna beredskap. Samma uppfattning har uttalats av överbefälhavaren. Detta borde enligt departementschefen emellertid icke utesluta, att föreliggande möjligheter att vid behov förstärka beredskapen närmare undersöktes. Det borde också tillses, att det vid varje tidpunkt vore möjligt att utan dröjsmål anpassa beredskapen efter det aktuella läget.

Departementschefen har vidare anført, att en förstärkning av den personella beredskapen kunde genomföras på i huvudsak tre sätt, genom anordnande av i 27 § 1 mom. värnpliktslagen föreskrivna repetitionsövningar, genom inkallande av värnpliktiga till beredskapsövning enligt 27 § 2 mom. samma lag samt genom inkallande av värnpliktiga till rikets försvar eller säkerhet enligt 28 § värnpliktslagen.

Vid anmälan av årets statsverksproposition (bil. 6 s. 2) har departementschefen med hänsyn främst till det ansträngda arbetsmarknadsläget räknat med att repetitions- och efterutbildningsövningar av större omfattning icke skola anordnas under nästa budgetår, och de anslagsäskanden, som i berörda proposition framlagts, ha beräknats med denna utgångspunkt. Departementschefen har emellertid förutsatt, att det, därest förhållandena på arbetsmarknaden eller i övrigt skulle väsentligt ändras, skall vara Kungl. Maj:t obetaget att föranstalta om dylika övningar, även om på grund därav skulle erfordras förstärkningsanslag å tilläggsstat.

Om det skulle visa sig erforderligt att för att höja krigsberedskapen anordna repetitionsövningar av större omfattning, eventuellt med utnyttjande av flera åldersklasser, eller att inkalla värnpliktiga till beredskapsövning, bleve enligt departementschefens mening den sålunda förutsatta anordningen icke till fyllest. De merkostnader, som härvid skulle uppkomma, bleve avsevärda, och tillfälle att underställa riksdagen frågan om deras bestridande kunde måhända icke avvaktas. Anmärkas borde, att kostnaderna för en beredskapsövning med en åldersklass värnpliktiga kunde uppskattas till minst 8 miljoner kronor per månad. Därtill komme, att det vid ett skärpt beredskapsläge kunde visa sig erforderligt att vidtaga även andra kostnadskrävande åtgärder än värnpliktsinkallelser, såsom återupprättande av fältdepåer, genom utflyttning av materiel m. m., rustning av fartyg och ombasering av flygplan m. m. Då det icke borde komma i fråga att sätta förskottsstaten i kraft annat än i samband med inkallelser enligt 28 § värnpliktslagen, har

departementschefen efter samråd med chefen för finansdepartementet ansett sig böra föreslå, att Kungl. Maj:t skulle av riksdagen utverka bemyndigande att under vissa förutsättningar medgiva överskridande av anslag, som maximerats av riksdagen.

Innan man angåve de gränser, inom vilka ett dylikt bemyndigande skulle få utnyttjas, borde enligt departementschefens mening närmare angivas vilka merkostnader, som kunde uppkomma vid en situation, som här antytts. Om värnpliktiga inkallades till beredskapsövning, föranleddes därav en ökad belastning å vissa ordinarie anslag. Sålunda komme kostnaderna för de värnpliktigas avlöning och familjebidrag samt för mathållning att stiga. Samtliga därav berörda anslag vore av förslagsanslags natur och alltså icke maximerade av riksdagen. Detsamma vore numera förhållandet med det anslag, från vilket kostnaderna för tvätt bestredes. Även ett flertal reservationsanslag komme emellertid att bli belastade i ökad omfattning. Så vore bland annat förhållandet med beklädnads- och inventarieanslagen, övningsanslagen — från vilka bl. a. drivmedelskostnader i regel bestredes — samt anslag till underhåll av teknisk materiel. Genom beredskapsåtgärder kunde vidare uppkomma kostnader, som normalt icke alls eller i ringa omfattning förekomme, såsom för förhyrning av fordon och hästar, anskaffning av förläggings- och förrådslokaler o. s. v. Då departementschefen funnit önskvärt, att bemyndigandet att överskrida anslag begränsades till så få anslag som möjligt, har departementschefen föreslagit, att allenast övningsanslag och anslag till underhåll av teknisk materiel skulle få överskridas. Departementschefen har härvid förutsatt, att kostnader för förhyrning av hästar och fordon samt förläggings- och förrådslokaler m. m. skulle få bestridas av övningsanslag. Slutliga äskanden beträffande här berörda anslag ha framlagts i årets statsverksproposition. Beträffande intendenturanslagen och andra av riksdagen maximerade anslag, som kunde påverkas av de vidtagna beredskapsåtgärder, syntes uppkommande merkostnader vid behov få täckas genom att förstärkningsanslag i efterhand anvisades å tilläggsstat.

Såsom förutsättning för att anslag som här angivits skulle få överskridas borde enligt departementschefen gälla, att av beredskapsskäl värnpliktiga inkallades till repetitionsövning av större omfattning eller beredskapsövning eller ock att av samma skäl andra särskilda åtgärder, såsom återupprättande av fältdepåer samt rustning av fartyg och ombasering av flygplan, måste vidtagas. Departementschefen har förutsatt, att beslut om anslagsöverskridande skall anmälas för riksdagen så snart ske kan och att i samband därmed tilläggsstatsanslag äskas av riksdagen för täckning av uppkomna eller beräknade merkostnader.

Utskottet. Även om utskottet i likhet med departementschefen icke för närvarande anser behöfligt att omedelbart förstärka den personella beredskapen, bör dock enligt utskottets mening tillses, att det vid varje tidpunkt är möjligt att utan dröjsmål anpassa beredskapen efter det aktuella läget. De förslag, som i förevarande avsnitt av propositionen framlagts, syfta till

att täcka vissa ökade medelsbehov, som i ett skärpt beredskapsläge skulle uppkomma. Vad i sådant hänseende föreslagits i propositionen föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet vill emellertid, i anslutning till ett uttalande i motionerna I: 371 och II: 534, framhålla önskvärdheten av att erforderliga föreskrifter i god tid förberedas i syfte att begränsa eventuella anslagsöverskridanden till de ändamål, för vilka de direkt äro avsedda.

Utskottet hemställer,

a) att riksdagen må medgiva, att följande under riksstatens fjärde huvudtitel uppförda reservationsanslag, nämligen Armén: Övningar m. m., Armén: Underhåll av tygmateriel m. m., Marinen: Övningar m. m., Marinen: Underhåll av fartyg m. m., Flygvapnet: Övningar m. m. samt Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m., må under de förutsättningar, som angivits i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1948, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas under budgetåret 1948/49;

b) att motionerna I: 371 och II: 534, såvitt de avse frågor, som i propositionen nr 208 behandlats under rubriken Vissa beredskapsfrågor, må anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört.

2:o) **Allmänna synpunkter på materielanskaffningsanslagen.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2, s. 6—10) att bemyndiga Kungl. Maj:t att enligt de grunder, som i förberörda statsrådsprotokoll angivits, medgiva ändrad disposition av behållningar å anslag till anskaffning av materiel m. m. under riksstatens fjärde huvudtitel.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels en inom andra kammaren av herrar *Ståhl* och *Svensson* i Ljungskile väckt motion (II: 136), vari hemställts, att riksdagen ville besluta, att av under fjärde huvudtiteln å sammanlagt 1 035 000 000 kronor redovisade reservationer 985 000 000 kronor måtte kunna av Kungl. Maj:t disponeras först efter riksdagens godkännande;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 368) och den andra inom andra kammaren av herr *Skoglund* i Doverstorp *m. fl.* (II: 531), i vilka i första hand hemställts, att riksdagen utöver vad som av Kungl. Maj:t föreslagits

a) ville till fördelning på sätt i motionerna angivits för budgetåret 1948/49 bevilja i anslag

1) till armén, tygmateriel m. m.....	27,4	milj. kr.
2) till marinen	10	» »
3) till vissa för försvaret gemensamma ändamål	12,6	» »
4) till byggande av befästningar och skyddsrum	20	» »

- 5) till anskaffning av utbildningsmateriel och utbildningsanläggningar 6 milj. kr.
 6) till täckandet av kostnaderna för bibehållande av 1947 års provisorium beträffande utbildningstidens längd 12 » »
 7) till anordnande av efterutbildningsövningar 5 » »,

b) ville bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att beställningar enligt särskild plan må utläggas å materiel, befästningar och skyddsrum intill ett belopp av 87 miljoner kronor, att anvisas å ordinarie stat under budgetåren 1949/50 och 1950/51,

i andra hand att riksdagen utöver vad som av Kungl. Maj:t föreslagits

a) ville till fördelning på sätt i motionerna närmare angivits för budgetåret 1948/49 bevilja i anslag

- 1) till armén: anskaffning av tygmateriel m. m. 20,4 milj. kr.
 2) till marinen 7 » »
 3) till vissa för försvaret gemensamma ändamål 12,6 » »
 4) till byggande av befästningar och skyddsrum 10 » »
 5) till anskaffning av utbildningsmateriel och utbildningsanläggningar 6 » »
 6) till täckandet av kostnaderna för bibehållande av 1947 års provisorium beträffande utbildningstidens längd 12 » »
 7) till anordnande av efterutbildningsövningar 5 » »,

b) ville bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att beställningar enligt särskild plan må utläggas å materiel, befästningar och skyddsrum intill ett belopp av 107 miljoner kronor, att anvisas å ordinarie stat under budgetåren 1949/50 och 1950/51;

dels ock förenämnda båda likalydande motioner av herr *Bergvall m. fl.* (I: 371) och herr *Ohlin m. fl.* (II: 534), i vilka, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 208 måtte beakta i motionerna framställda synpunkter och önskemål samt anhålla om en fullständig redogörelse till 1949 års riksdag över läget m. m. beträffande samtliga reservationsanslag under fjärde huvudtiteln.

Vad beträffar yrkandet i *motionerna I: 368 och II: 531* har i förstnämnda motion anförts, bland annat, följande.

Beträffande frågan om fördelningen av de i motionerna föreslagna tilläggsanslagen hade motionärerna framställt följande två alternativ. Enligt det första skulle anslagsökningarna fördelas med 70 miljoner kronor för nästa budgetår och med 40 miljoner kronor för vart och ett av de två följande. Enligt det andra skulle beloppet fördelas med 50 miljoner kronor för varje år i treårsperioden. I båda fallen borde i propositionen föreslaget beställningsbemyndigande till marinen om 10 miljoner kronor tillkomma.

Alternativ I.

- I. Materielplan omfattande kategorierna arméns anskaffning av tygmateriel, marinens fartygsbyggnader och anskaffning av artillerimateriel samt vissa för försvaret gemensamma ändamål.

	1948/49	1949/50	1950/51	Summa
1) Försvarets gemens.....	12,6 (+12,6)	—	—	+12,6
2) Armén	72,4 (+27,4)	+25	+25	+77,4
3) Marinen	45 (+10,0)	20 (+10) ¹	+10	+30
II. Befästningsplan	20 (+20,0)	+5	+5	+30
Summa milj. kr. 150 (+70)		50 (+40)	+40	240 (+150)

Befästnings- och skyddsrumspanen borde uppläggas så, att i första hand tidigare redovisade angelägna behov beträffande drivmedelsförråd i berg, fartygstunnlar, luftbevakningscentraler, berghangarer och krigsförtöjningsplatser för fartyg m. m. tillgodosåges med av vederbörande myndigheter begärda belopp.

Alternativ II.

	1948/49	1949/50	1950/51	Summa
I. Materielplan etc. (se alt. I).				
1) Försvarets gemens.....	12,6 (+12,6)	—	—	+12,6
2) Armén	65,4 (+20,4)	+25	+30	+75,4
3) Marinen	42 (+7)	20 (+10) ¹	+15	+32
II. Befästningsplan	10 (+10)	+15	+5	+30
Summa milj. kr. 130 (+50)		60 (+50)	+50	240 (+150)

Av dessa alternativ ville motionärerna förorda alternativ I.

Till dessa kostnader för materielanskaffnings- och befästningsplaner borde vidare läggas kostnaderna dels för en anskaffning av utbildningsmateriel, dels för anordnande av en efterutbildningsövning under nästkommande budgetår och dels för i annan av motionärerna samtidigt framförd motion föreslaget bibehållande av 1947 års provisorium beträffande värnplikstjänstgöringens längd.

Anskaffning av utbildningsmateriel borde omfatta:

	1948/49	1949/50 och 1950/51
Armén.....	4,745	4,07
Flottan	0,349	2,915
Kustartilleriet	0,95	— ²

Anslog summa milj. kr. 6,044 Beställningsbemyndigande 6,985

Kostnaderna för anordnande av efterutbildningsövningar av nu minst erforderlig omfattning kunde överslagsvis beräknas till 5 miljoner kronor och merkostnaderna för bibehållandet av 1947 års provisoriska bestämmelser om värnplikstidens längd till i runt tal 12 miljoner kronor.

Anslagsökningarnas fördelning för nästa budgetår framginge av denna tablå:

	Propositionerna nr 206—208.	Alt. I.	Alt. II.
Försvarets gemensamma ändamål..	—	12,6 (+12,6)	12,6 (+12,6)
Armén	45	72,4 (+27,4)	65,4 (+20,4)
Marinen	35	45 (+10)	42 (+7)
Befästningar.....	—	20 (+20)	10 (+10)
Utbildningsmateriel	—	6 (+6)	6 (+6)
Efterutbildningsövning.....	—	5 (+5)	5 (+5)
Bibehållen 11 mån. första tjänstgör.	—	12 (+12)	12 (+12)
Summa milj. kr. 80		173 (+93)	153 (+73)

¹ 10 milj. kr. redan föreslagna i propositionen till beställningsbemyndigande, vilket bemyndigande dock ej bundits till visst budgetår.

² Täckes när kostnadsberäkningar föreligga.

Till frågorna om anvisande av medel för anskaffande av utbildningsmateriel samt för anordnande av efterutbildningsövning och bibehållande av 1947 års provisorium beträffande utbildningstiden återkommer utskottet i andra sammanhang.

Till stöd för yrkandet i *motionerna I: 371 och II: 534* har i sistnämnda motion anförts, bland annat, följande.

Enär större delen av de odisponerade reservationerna enligt propositionen ansåges fortfarande erforderliga för att gällande anskaffningsprogram skulle kunna genomföras, måste uppenbarligen ifrågasatt omdisponering av medlen för andra ändamål leda till en omläggning av redan uppgjorda planer. Det syntes motionärerna angeläget, att stor försiktighet härvid iakttoges så att åtgärden verkligen gagnade det syfte, som uppenbarligen avsetts, nämligen att i möjlig utsträckning förstärka krigsberedskapen. Motionärerna kunde ej heller bortse från att departementschefens förslag medförde risk för att nya äskanden — vilkas omfattning icke nu kunde genom föreslagna åtgärder på något sätt överblickas — framdeles bleve erforderliga för att täcka de luckor som genom anslagsöverflyttningarna uppstode i beräknat materielbestånd.

Departementschefens hemställan innebure vidare, på grund av ifrågavarande anslagsbelopps storlek, sällsynt vittgående fullmakter för Kungl. Maj:t. I det läge frågan nu kommit ville motionärerna emellertid icke motsätta sig begärt bemyndigande. Motionärerna förutsatte dock därvid, att Kungl. Maj:t vid begagnandet av detta i möjlig mån toge sikte på behovet av att snabbt stärka krigsberedskapen samt att angelägenhetsgraden ur beredskapssynpunkt omprövades av sjukvårdsförvaltningens, krigsmaterielverkets och arméförvaltningens anslagsäskanden — det sistnämnda beträffande veterinärmateriel — oberoende av förutsatta formella inskränkningar i fråga om anslagsöverflyttningarna.

Då ovanberörda bemyndigande, som förut anförts, finge antagas åstadkomma åtskilliga förändringar beträffande reservationsanslagens ställning, föresloge motionärerna slutligen en framställning till Kungl. Maj:t att till nästkommande års riksdag måtte, såvitt möjligt, i ett sammanhang lämnas en fullständig redogörelse över kvarstående reservationer och deras fortsatta behövlighet i det läge, som inträtt, samt förslag till därav betingade åtgärder.

Departementschefen har inledningsvis lämnat en redogörelse för de olika myndigheternas äskanden beträffande materielanskaffning och därmed jämförliga åtgärder. De föreslagna anslagen — sammanlagt 547 681 000 kronor — överstiga avsevärt de belopp, som i årets statsverksproposition beräknats för detta ändamål. Departementschefen har framhållit, att av de motiveringar, som åtföljt de olika förslagen, framginge att dessa, åtminstone huvudsakligen, hänförde sig till ändamål, som vore av stor betydelse för försvarets effektivitet. Då emellertid förslagen i åtskilliga hänseenden tarvade ytterligare överväganden, vore departementschefen icke nu beredd taga ställning till dem i hela deras vidd. En viss återhållsamhet vid prövningen av föreliggande förslag vore motiverad även ur den synpunkten, att en intensiv forskningsverksamhet för närvarande påginge på olika områden och att resultaten härav i görligaste mån borde utnyttjas vid materielanskaffningens inriktning.

Departementschefen har framhållit, att med frågan om ytterligare medelsanvisning för materielanskaffning sammanhängde nära ett annat spörsmål av

väsentlig betydelse för frågans bedömande i nuvarande läge, nämligen spörsmålet om de å fjärde huvudtitelns materielanskaffningsanslag föreliggande mycket betydande reservationerna.

Vid anmälan av årets statsverksproposition (bil. 6 s. 3) framhöll departementschefen, att behållningarna å samtliga reservationsanslag under fjärde huvudtiteln vid utgången av budgetåret 1946/47 uppgingo till sammanlagt 895 miljoner kronor. Departementschefen erinrade om att reservationerna i huvudsak föranletts av bristen på arbetskraft och material med därav följande leveranssvårigheter samt efterverkningar av verkstadskonflikten 1945. Även konstruktionssvårigheter hade i vissa fall bidragit till reservationernas ökning. Departementschefen erinrade vidare om att föreliggande reservationer successivt granskades inom försvarsdepartementet, varvid särskilt prövades, i vad mån reserverade medel fortfarande erfordrades för de med anslagen avsedda ändamålen.

Då det befunnits erforderligt att vinna en bättre överblick och en säkrare kontroll över dispositionen av reservationerna under fjärde huvudtiteln, förordnade Kungl. Maj:t den 28 november 1947, att medel under anslag till anskaffning av materiel, vilka vid utgången av november 1947 icke voro slutligt bundna genom redan utlagda beställningar, icke fingo disponeras utan medgivande av Kungl. Maj:t eller, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, av chefen för försvarsdepartementet. Myndigheterna anmodades samtidigt att, i den mån behov föreläge av fortsatt disposition av ännu icke bundna medel å anslagen, till Kungl. Maj:t inkomma med plan rörande dispositionen av dylika medel. I avvaktan på att dispositionsplaner avgivits ha nya materielbeställningar medgivits endast i den mån de ansetts vara av angelägen karaktär.

Från myndigheterna ha sedermera under mars och april månader 1948 inkommit planer rörande disposition av medel, som ännu icke bundits genom beställningar. Genom dessa planer har, framhåller departementschefen, vunnits en mera samlad överblick över hithörande spörsmål. Det framginge sålunda, att för närvarande i runt tal 430 miljoner kronor av behållningarna å fjärde huvudtitelns anslag till materielanskaffningar m. m. ännu icke bundits genom beställningar. Större delen av dessa odisponerade medel ansåges fortfarande erforderliga för att gällande anskaffningsprogram skulle kunna genomföras. Omkring 70 miljoner kronor beräknades dock kunna inbesparas och överföras till budgetutjämningsfonden. För frågan om reglering av vissa behållningar å flygvapnets materielanskaffningsanslag redogöres i det följande under punkt 6.

Vid bifall till föreliggande äskanden om nya anslag till materielanskaffning skulle således (548 + 430 — 70 =) 908 miljoner kronor stå till förfogande för beställningar, som ännu icke utlagts. Det vore tydligt, framhåller departementschefen, att en materielanskaffning av denna omfattning inom begränsad tid icke för närvarande läge inom möjligheternas gräns, om icke synnerligen allvarliga påfrestningar skulle vållas samhällslivet i övrigt. Även om tillverkning av materiel för försvaret skulle tillerkännas oinskränkt prioritet framför

tillverkning för andra ändamål, skulle säkerligen rådande materialbrist i åtskilliga fall vålla betydande svårigheter att inom rimlig tid genomföra anskaffningarna.

Avsevärda delar av materielanskaffningarna hade avsetts skola genomföras i form av import från utlandet. Den begränsade tillgången på utländska valutor syntes emellertid icke medgiva en import för försvarsändamål av den storlek, som sålunda förutsatts. Om dessutom försvarsbeställningarna inom landet, till förfång för exportintressena, tillerkändes prioritet, skulle importsvårigheterna ytterligare accentueras.

Departementschefen har slutligen framhållit, att materielbeställningar för försvaret av den omfattning, som av myndigheterna ifrågasatts, skulle allvarligt äventyra de försök till stabilisering av vårt ekonomiska läge, som under det senaste året vidtagits genom åtgärder på olika områden.

Med beaktande av vad här anförts har departementschefen ansett sig kunna endast i begränsad omfattning tillstyrka de äskanden om nya materielanskaffningsanslag, som av myndigheterna framlagts. Departementschefen har härvid förutsatt, att tillgängliga behållningar å redan anvisade anslag — med undantag av anslag till täckning av beredskapsutgifter — skulle få utnyttjas för den materielanskaffning, som befundes erforderlig och möjlig att genomföra, och det vore departementschefens avsikt att föreslå Kungl. Maj:t beslut av denna innebörd vid prövningen av föreliggande dispositionsplaner.

Vid prövningen av föreliggande behov av materielanskaffning kunde det enligt departementschefens mening i vissa fall visa sig, att materiel, för vars anskaffning medel redan anvisats, med hänsyn till numera föreliggande förhållanden borde stå tillbaka för annan materiel, som nu betraktades som särskilt angelägen. Det borde vara Kungl. Maj:t obetaget att i dylika fall medgiva ändrad disposition av de redan anvisade anslagsmedlen. Härvid har departementschefen dock icke avsett någon ändring i 1945 års riksdags beslut (propositionen nr 386; riksdagens skrivelse nr 594) beträffande fortsatt disposition av vissa under den förstärkta försvarsberedskapen anvisade medel. Så som förutsättning för ändrad disposition av redan anvisade medel borde som regel gälla, att den äldre och den nyare materielen hänförde sig till samma huvudgrupp av materiel (tygmateriel för armén, artillerimateriel m. m. för marinen o. s. v.).

Med här angivna utgångspunkter har departementschefen — såsom av det följande närmare framgår — ansett sig kunna tillstyrka, att de stora materielanskaffningsanslagen under fjärde huvudtiteln för nästa budgetår bestämdes till följande belopp:

Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.	kronor	45 000 000
Marinen: Fartygsbyggnader	»	20 000 000
» : Anskaffning av artillerimateriel m. m.	»	15 000 000
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	»	125 000 000

Summa kronor 205 000 000

Av försvarets sjukvårdsförvaltning och krigsmaterielverket äskade anslag ävensom ett av arméförvaltningen äskat anslag till anskaffning av veterinärmateriel har departementschefen ansett sig icke kunna tillstyrka.

Med hänsyn till de begränsade möjligheter att igångsätta nya byggnadsföretag, som för närvarande föreläge, har departementschefen ansett sig icke kunna tillstyrka, att nu äskades ytterligare anslag av riksdagen för dylika ändamål. Departementschefen har dock förutsatt, att behållningar å omkring 9 miljoner kronor, som nu finnas reserverade till Kungl. Maj:ts disposition under tidigare anvisade anslag till befästningsanläggningar, skola, om så är möjligt, komma till användning för befästningsändamål eller nödvändiga byggnadsåtgärder i övrigt.

Utskottet. Frågan om dispositionen av de mycket betydande reservationerna å fjärde huvudtitelns materielanskaffningsanslag har under de senaste åren tilldragit sig stor uppmärksamhet. Sedan vederbörande myndigheter numera inkommit till Kungl. Maj:t med planer rörande dispositionen av medel, som ännu icke bundits genom beställningar, har såsom departementschefen framhåller en mera samlad överblick över hithörande spörsmål vunnits. Det har därvid visat sig, att betydande belopp — i propositionen beräknade till omkring 430 miljoner kronor — av behållningarna å ifrågavarande anslag ännu icke bundits genom beställningar.

Vad till en början angår *arméns* tygmaterieförsörjning må framhållas, att de bundna reservationerna för arméns del kunna beräknas till omkring 277 miljoner kronor. Materiel och ammunition, som beställts inom ramen för dessa medel, äro i huvudsak ännu icke levererade utan befinna sig i olika tillverkningsstadier. Endast i den mån som produktionen icke redan är genomförd kommer industrien att i fortsättningen belastas härigenom. Att ange ett mått för denna kvarstående belastning låter sig svårligen göra.

De obundna reservationerna uppgingo i början av maj år 1948 för arméns del till omkring 162 miljoner kronor. Häri ingingo emellertid restbelopp på täckningsanslag uppgående till omkring 38 miljoner kronor, vilka jämlikt beslut av 1945 års riksdag torde böra återgå till budgetutjämningsfonden. Av reservationerna skulle således omkring 124 miljoner kronor kunna beräknas stå till förfogande för ytterligare materielanskaffning för armén. Om medelsäskandet för anskaffning av tygmateriel m. m. i förevarande proposition bifalles, tillkomma 45 miljoner kronor. Sammanlagt skulle således omkring 169 miljoner kronor vara disponibla. Frånräknas medel avsedda för forsknings- och försöksverksamhet, för försvarsstabens och försvarsväsendets radioanstalts materielanskaffning samt för utbildningsammunition, återstå likväl omkring 139 miljoner kronor, som således skulle kunna avses för anskaffning av egentlig krigsmateriel och mobiliseringsammunition intill utgången av budgetåret 1948/49. För huvuddelen av nämnda belopp föreligga emellertid redan nu dispositionsplaner, som i stort sett torde vara lämpligt utformade. De medel, som icke äro upptagna i sådana planer eller som torde kunna omdisponeras

för annat ändamål, ha preliminärt beräknats uppgå till sammanlagt minst 32 miljoner kronor, däri inräknad den del — omkring 15 miljoner kronor — av medelsäskandet för nästa budgetår, som torde kunna avses för anskaffning av egentlig krigsmateriel.

En jämförelse visar, att den maximala belastning på vårt lands industri, som befintliga reservationer och nu äskade medel medgiva, avsevärt överstiger föreliggande möjligheter för industrien att leverera till försvaret. En betydande reservation å arméns tygmaterielanslag kan därför beräknas kvarstå vid utgången av budgetåret 1948/49. Med hänsyn till vad som anförts kan utskottet icke tillstyrka det i motionerna I: 368 och II: 531 framställda yrkandet om en avsevärd höjning av arméns tygmaterielanslag. Utskottet förutsätter härvid, i likhet med departementschefen, att tillgängliga behållningar å redan anvisade anslag — med undantag av anslag till täckning av beredskapsutgifter — skola få utnyttjas för den materielanskaffning, som befinner sig erforderlig och möjlig att genomföra. Härav följer, att utskottet i nuvarande läge icke kan biträda det i motionen II: 136 framställda yrkandet. Å andra sidan finner utskottet önskvärt, att en redogörelse för läget beträffande reservationsanslagen under fjärde huvudtiteln lämnas till nästkommande års riksdag. Motionerna I: 371 och II: 534 torde därmed få anses besvarade i nu berört hänseende.

Något generellt medgivande av prioritetsrätt för försvaret synes i nuvarande läge icke böra ifrågakomma. Ståndpunkt i prioritetsfrågan bör enligt utskottets mening tagas från fall till fall.

Den förstärkning av *marinens* materielanslag för budgetåret 1948/49 med 10 miljoner kronor, som i motionerna I: 368 och II: 531 föreslagits, har avsetts skola disponeras med 5 miljoner kronor för påskyndande av i propositionen föreslagna nybyggnad av två jagare, 3 miljoner kronor till anskaffning av artillerimateriel m. m. samt 2 miljoner kronor till förbättring av avrustade fartygs grundberedskap. Då sistnämnda åtgärd närmast torde avse en förstärkning av reservationsanslaget till Marinen: Underhåll av fartyg m. m. har utskottet behandlat densamma i sitt utlåtande nr 4.

Ehuru utskottet anser angeläget, att jagarbyggena i den mån så kan ske påskyndas, anser utskottet å andra sidan, att en ökning av anslaget med 5 miljoner kronor knappast kan medföra någon mera betydande avkortning av byggnadstiden. Utskottet finner därför icke anledning frågå vad i propositionen föreslagits. Ej heller den föreslagna ökningen av anslaget till artillerimateriel m. m. anser sig utskottet böra biträda.

Därest tillfälle till import av särskilt önskvärd materiel för försvaret, främst radar, radio m. m., skulle yppa sig, torde frågan om ändrad disposition av tillgängliga medel få tagas under övervägande. Den omständigheten, att anvisade medel en gång avsetts för viss materielanskaffning, bör icke hindra, att densamma tagas i anspråk för annan anskaffning, som i ett nytt läge ter sig mera angelägen. Utskottet tillstyrker därför det av departementschefen föreslagna bemyndigandet att medgiva ändrad disposition av behållningar å anslag till anskaffning av materiel m. m. Utskottet förutsätter, att departementschefen

till nästkommande års riksdag framlägger de anslagskrav, som då med hänsyn till industriens kapacitet och befintliga reservationer kunna anses befogade.

I motionerna I: 371 och II: 534 har framställts önskemål om en omprövning av försvarets sjukvårdsförvaltnings, krigsmaterielverkets och arméförvaltningens anslagsäskanden, det sistnämnda beträffande veterinärmateriel. Enligt vad utskottet inhämtat föreligga möjligheter att genom uppskjutande av vissa mindre angelägna anskaffningar och om disposition av därför beräknade medel i viss utsträckning tillgodose behovet av mera betydelsefull sjukvårdsmateriel. Härigenom skulle motionärernas önskemål delvis bli beaktade. I övrigt anser sig utskottet icke kunna tillmötesgå nyssnämnda önskemål. Utskottet kan ej heller tillstyrka det i motionerna I: 368 och II: 531 framställda yrkandet, att särskilda anslag skola anvisas till vissa för försvaret gemensamma ändamål.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

- a) att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att enligt de grunder, som i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1948 angivits, medgiva ändrad disposition av behållningar å anslag till anskaffning av materiel m. m. under riksstatsens fjärde huvudtitel;
- b) att motionen II: 136 icke må av riksdagen bifallas;
- c) att motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse anvisande av anslag av 12 600 000 kronor till vissa för försvaret gemensamma ändamål, icke må av riksdagen bifallas;
- d) att motionerna I: 371 och II: 534, såvitt de avse materielanskaffning, må anses besvarade med vad utskottet ovan anför.

3:o Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under fjärde huvudtiteln (punkt 54) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1948/49 beräkna ett reservationsanslag av 35 000 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 208 (punkt 3, s. 10—13) föreslagit riksdagen att till nämnda ändamål för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 000 kronor.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 40 000 000 kronor.

Arméförvaltningen har för nästa budgetår beräknat kostnaderna för forskning och försök till 4 000 000 kronor (nu 4 250 000 kronor).

För komplettering och förnyelse av tygmateriel m. m. har arméförvaltningen beräknat ett belopp av 20 000 000 kronor (nu 18 749 900 kronor).

Anslagsposten till ammunition för övningar (nu 17 000 000 kronor) har arméförvaltningen beräknat till 21 250 000 kronor. Härvid har ämbetsverket utgått från att medelsbehovet enligt prisläget den 1 april 1946 utgjorde

17 700 000 kronor. Ökningen i förhållande till detta belopp, 3 550 000 kronor, har angivits bero på därefter inträffade prisstegringar, i genomsnitt omkring 20 %.

Arméförvaltningen har slutligen under anslaget beräknat ett belopp av 135 000 kronor, motsvarande merkostnader i anledning av den allmänna löne-regleringen för befattningshavare i statens tjänst.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget har alltså av arméförvaltningen beräknats till (4 000 000 + 20 000 000 + 21 250 000 + 135 000 =) i runt tal 45 400 000 kronor.

Arméförvaltningen har vidare hemställt att, utöver tidigare äskade medel, 158 350 000 kronor måtte anvisas till komplettering och förnyelse av tygmateriel m. m.

Arméförvaltningens äskanden sluta på sammanlagt i runt tal 203 000 000 kronor, varav dock omkring 118 000 000 kronor beräknats för tid efter utgången av budgetåret 1948/49.

De omfattande materielanskaffningar, som sålunda föreslagits, måste enligt departementschefens mening betraktas såsom önskvärda, i vissa fall mycket angelägna. Departementschefen har emellertid framhållit, att han såsom under punkt 2 anförts ansett sig icke kunna tillstyrka en medelsanvisning av tillnärmelsevis den omfattning som av arméförvaltningen ifrågasatts. Å andra sidan syntes det i statsverkspropositionen preliminärt beräknade beloppet, 35 000 000 kronor, vara alltför lågt för att den mest angelägna materielen skulle kunna anskaffas. Med beaktande av förefintliga reservationer har departementschefen föreslagit, att anslaget uppföres med ett belopp av 45 000 000 kronor, utgörande en anslagshöjning med 5 000 000 kronor.

Slutliga äskanden rörande försvarsstabens och försvarsväsendets radioanstalts materielanskaffningsanslag för budgetåret 1948/49 ha framlagts för riksdagen i statsverkspropositionen. De anslag, som därvid föreslagits för ifrågavarande ändamål, äro, framhåller departementschefen, relativt begränsade. Chefen för försvarsstaben och radioanstalten ha hemställt, att ytterligare 2 218 000 kronor respektive 3 875 000 kronor måtte anvisas för materielanskaffning m. m. Departementschefen har förutsatt, att medel för ifrågavarande ändamål, i den mån de befunes vara särskilt angelägna, finge bestridas av anslag till anskaffning av tygmateriel för armén. För riksdagen borde anmälas, i vilken utsträckning så skedde.

Det borde ankomma på arméförvaltningen att efter samråd med chefen för försvarsstaben, med beaktande av numera rådande förhållanden och föreliggande möjligheter att anskaffa materielen, avgiva förslag rörande anslagsbeloppets fördelning på olika ändamål.

Utskottet. Med hänvisning till vad utskottet anført under punkt 1 i sitt utlåtande nr 4 i fråga om utbildningstiden för värnpliktiga samt under punkt 2 i detta utlåtande får utskottet hemställa,

a) att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén, till *Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 000 kronor;

b) att motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse bemyndigande för Kungl. Maj:t att utlägga beställningar å tygmateriel m. m. för armén, icke må av riksdagen bifallas.

4:o) **Marinen: Fartygsbyggnader.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under fjärde huvudtiteln (punkt 94) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1948/49 beräkna ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 208 (punkt 4, s. 13—17) föreslagit riksdagen att dels besluta, att nybyggnad och modernisering av fartyg för flottan skall äga rum i den omfattning, som av departementschefen i förenämnda statsrådsprotokoll angivits, dels ock till Marinen: Fartygsbyggnader för nämnda budgetår anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 20 000 000 kronor.

Marinförvaltningen har för nästa budgetår beräknat det sammanlagda medelsbehovet under förevarande anslag till 34 850 000 kronor, vartill skulle komma 4 000 000 kronor att bestridas från kontot Besparingar å äldre anvisningar.

Departementschefen har framhållit, att han vid anmälan av propositionen nr 206, i anslutning till vad 1945 års försvarskommitté föreslagit i fråga om marinens fartygsbyggnader, förordat, att för flottans del två jagare, fyra mindre torpedbåtar och tre ubåtar skola nybyggas och att det genom 1947 års riksdagsbeslut inledda moderniseringsprogrammet beträffande lättare fartyg skall fortsättas.

Departementschefen, som emellertid av olika skäl ansett sig icke kunna tillstyrka en medelsanvisning av den storlek, som marinförvaltningen föreslagit, har låtit närmare undersöka möjligheterna att utan väsentlig minskning eller försening av programmet något begränsa anslagsbeloppet för nästa budgetår.

Vad först beträffar det av 1947 års riksdag beslutade nybyggnadsprogrammet ha av marinförvaltningen anmälts merkostnader å tillhoppa 1 800 000 kronor för nybyggnad av sex torpedbåtar. Dessa kostnader bero väsentligen på numera rådande löneläge inom verkstadsindustrien. Departementschefen har föreslagit, att merkostnaderna intill ett belopp av 1 000 000 kronor skola bestridas av innevarande budgetårs anslag, varav ett belopp av denna storlek förbehållits Kungl. Maj:ts disposition. Återstoden, 800 000 kronor, har synts departementschefen böra bestridas av behållning å kontot Besparingar å äldre anvisningar.

Från samma konto ha synts departementschefen böra bestridas av marinförvaltningen äskade medel, tillhoppa 4 670 000 kronor, för den av 1947 års riksdag beslutade moderniseringen av lättare fartyg.

De två föreslagna nya jagarna beräknas numera, enligt från marinförvaltningen under hand inhämtade uppgifter, komma att draga en kostnad av 36 500 000 kronor per styck. I förhållande till den av marinförvaltningen tidigare beräknade kostnaden, 28 800 000 kronor för vardera jagaren, föreligger alltså en avsevärd ökning. Denna sammanhänger, framhåller departementschefen, väsentligen med det förhöjda löneläget, vilket vid tiden för de tidigare kostnadsberäkningarna endast delvis var för marinförvaltningen känt. För att belysa prisutvecklingen har departementschefen nämnt, att jagarna av typ Öland, vilka under byggnadstiden 1943—48 vardera dragit en kostnad av 24 000 000 kronor, vid nu rådande prisläge ha beräknats kosta 31 000 000 kronor per styck. Den ytterligare kostnaden för de nya jagarna berodde i huvudsak på modernare artilleri- och torpedmateriel samt något större skrov — erforderligt för att bära den modernare materielen — och därav betingad ökad maskinstyrka.

För att påbörja anskaffningen av den materiel för jagarna, som drar den längsta tillverknings tiden, har departementschefen beräknat, att ett belopp av 6 000 000 kronor skall bli erforderligt under nästa budgetår.

För nybyggnad av tre ubåtar, vilka totalt beräknats kosta 24 000 000 kronor, ha synts böra anvisas 3 500 000 kronor för nästa budgetår. Det finnes, framhåller departementschefen, anledning förmoda, att kostnaderna på grund av prisstegringar komma att ställa sig något högre än de av marinförvaltningen beräknade. Departementschefen har räknat med att medelstillelningens begränsning icke skall föranleda någon nämnvärd försening av fartygens färdigställande.

I överensstämmelse med marinförvaltningens förslag har departementschefen beräknat totalkostnaden för nybyggnad av fyra mindre torpedbåtar till 5 800 000 kronor. För nästa budgetår har departementschefen för ändamålet beräknat 3 500 000 kronor.

För fortsatt modernisering av lättare fartyg har marinförvaltningen framlagt ett program, som slutar på 10 430 000 kronor, varav 5 220 000 kronor äskats för nästa budgetår. Departementschefen har tillstyrkt, att det framlagda programmet genomföres, men räknat med att 4 000 000 kronor skola visa sig tillräckliga under nästa budgetår.

På senare tid har, framhåller departementschefen, framkommit behov av ett för torpedbärgningar särskilt konstruerat fartyg. De fartyg, som för närvarande utnyttjades för detta ändamål, droge mycket höga driftkostnader och vore därjämte mindre effektiva. Departementschefen har därför tillstyrkt, att marinförvaltningen bemyndigas att med anlitande av kontot Besparingar å äldre anvisningar anskaffa en torpedbärgningsbåt. Kostnaderna ha beräknats till 300 000 kronor.

För slutförande av den beslutade nybyggnaden av minutläggare och vedett-

båtar för kustartilleriet har marinförvaltningen beräknat 2 125 000 kronor erforderliga. Härav syntes enligt departementschefen 1 000 000 kronor böra anvisas för nästa budgetår.

I enlighet med marinförvaltningens förslag har departementschefen slutligen beräknat såsom för marinen gemensamma kostnader 2 000 000 kronor till försök med fartygsmateriel.

Det sammanlagda medelsbehovet under förevarande anslag skulle enligt det anförda uppgå till (6 000 000 + 3 500 000 + 3 500 000 + 4 000 000 + 1 000 000 + 2 000 000 =) 20 000 000 kronor.

Därjämte har departementschefen räknat med att av kontot Besparingar å äldre anvisningar skola bestridas utgifter om sammanlagt (800 000 + 4 670 000 + 300 000 =) 5 770 000 kronor. Behållningen å kontot beräknas vid utgången av innevarande budgetår överstiga detta belopp med minst 1 500 000 kronor.

Utskottet. Med hänvisning till vad utskottet under punkt 2 anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) besluta, att nybyggnad och modernisering av fartyg för flottan skall äga rum i den omfattning, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1948 angivits;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse fartygsbyggnader, till *Marinen: Fartygsbyggnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor.

5:o) **Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under fjärde huvudtiteln (punkt 95) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1948/49 beräkna ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 208 (punkt 5, s. 18—23) föreslagit riksdagen att dels till Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m. för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å materiel i den omfattning, som i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1948 anförts.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 16 700 000 kronor.

Marinförvaltningens äskanden för nästa budgetår sluta på ett sammanlagt belopp av 40 700 000 kronor, varjämte ämbetsverket hemställt om bemyndigande att genom beställningar binda statsverket för utgifter å ytterligare belopp, som dock icke beräknas skola utbetalas under nämnda budgetår.

Departementschefen har framhållit, att de av ämbetsverket framlagda motiveringarna för de olika anskaffningarna visa, att dessa samtliga få betraktas såsom önskvärda, i vissa fall mycket angelägna.

Av vad som anförts under punkt 2 framginge emellertid, att departementschefen ansett sig icke för närvarande kunna tillstyrka en så avsevärd medelsanvisning som här föreslagits. Med beaktande av tillgängliga reservationer å anslag till materielanskaffning för marinen har departementschefen föreslagit, att anslaget till anskaffning av artillerimateriel m. m. för nästa budgetår upptages med det i statsverkspropositionen preliminärt beräknade beloppet, 15 000 000 kronor.

Marinförvaltningen har räknat med att ämbetsverket skulle bemyndigas att, utöver det i ämbetsverkets ordinarie medelsäskanden upptagna anslaget, utlägga beställningar inom ramen för i runt tal 5 000 000 kronor, däri inberäknat vissa redan tidigare lämnade bemyndiganden beträffande centralinstrument för kustartilleriet, torpeder och motorfordon. Häremot har departementschefen intet haft att erinra. Departementschefen har emellertid föreslagit, att ramen för detta bemyndigande utökas med 5 000 000 kronor för att möjliggöra ytterligare materielbeställningar, som kräva långa leveranstider.

Det är icke möjligt, framhåller departementschefen, att i detta sammanhang taga ställning till vilka materielbehov som i första hand bära tillgodoses inom ramen för det här föreslagna begränsade anskaffningsprogrammet. Denna fråga har synts i vanlig ordning få prövas av Kungl. Maj:t efter förslag av marinförvaltningen.

Utskottet. Under återopande av vad utskottet under punkt 2 anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse anskaffning av artillerimateriel m. m. för marinen,

a) till *Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å artillerimateriel m. m. för marinen i den omfattning, som i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1948 anförts.

6:o) **Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under fjärde huvudtiteln (punkt 122) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1948/49 beräkna ett reservationsanslag av 115 000 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 208 (punkt 6, s. 23—28) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva, att beställningar å flygmateriel m. m. må utläggas i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1948 angivits, dels ock till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 125 000 000 kronor.

Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 128 000 000 kronor, varjämte anvisats ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor till prisstegringar å anskaffning av flygmateriel.

Departementschefen har inledningsvis till behandling upptagit de budgettekniska principer, som böra tillämpas beträffande den anskaffning, varom här är fråga. Vid anmälan av årets statsverksproposition (bil. 1 s. 24) har chefen för finansdepartementet vid behandlingen av frågan om reservationsanslag och reservationsförbrukning bland annat anfört, att anslag för nästa budgetår till flygvapnets löpande materielanskaffning ansetts kunna preliminärt beräknas med utgångspunkt från att de anslagsmedel, som under budgetåret behöva stå till förfogande, i huvudsak sammanföras inom det för budgetåret uppförda riksstatsanslaget för ändamålet.

Tanken hade alltså varit, framhåller departementschefen, att man på detta område skulle kunna komma ifrån de olägenheter ur budgeteringssynpunkt som förefintligheten av stora reservationer innebure. Beträffande här förevarande materielgrupp föreläge större möjligheter än på andra likartade anskaffningsområden att reglera medelsförbrukningen på ett sätt som tillgodosåge nämnda syfte.

Vid beräkningen av kostnaderna för en bestående flygvapenorganisation måste enligt departementschefens mening hänsyn principiellt tagas till materielens förnyelse. Man räknade därvid med livslängder för olika materiel, betingade av förbrukningstiden eller nödvändigheten att ur effektivitetssynpunkt omsätta materielen. För den viktigaste delen av flygmaterielen, krigsflygplanen, räknades med en livslängd i första linjen av högst sju år, efter vilken tid planen skulle ersättas med nya. Ersättningsanskaffningen baserades i princip på inhemsk produktion. Den relativt korta omsättningstiden gjorde det nödvändigt att redan kort tid efter en flygplananskaffning planera för ersättningsanskaffningen. Med hänsyn till den långa omloppstiden vid tillverkningen måste beställning å ersättningsmaterielen utläggas redan ett fåtal år efter leveransen av den materiel, som skulle ersättas.

De årliga anslagen för anskaffning av flygmateriel, vari flygplankostnaderna utgjorde den dominerande delen, hade hittills i stort sett beräknats efter denna sjuåriga omsättningstid i jämna årskvoter. Enär leveranstakten icke överensstämte med denna beräkning, hade ojämnheter i anslagsbelastningen uppstått. Förseningar i leveranserna, som uppkommit av olika anledningar och vilka som regel icke kunnat inhämtas i den löpande produktionen, hade medfört reservationer, som i stort sett icke kunnat upparbetas.

För att reservationsanhopningar skulle kunna undvikas måste de årliga anslagen anpassas så nära som möjligt till det faktiska betalningsutfallet under budgetåret. När det gällde anskaffningar, som fördelade sig över flera budgetår, måste en anslagsanvisning, som tillmättes allenast efter medelsförbrukningen under ett budgetår under anskaffningsperioden, kompletteras med ett bemyndigande att binda utgifter för ytterligare anskaffningar under perioden. Den kontinuerliga anskaffningsplanering som ägde rum med avse-

ende å flygmaterielen gjorde det enligt departementschefens mening lämpligt att lägga denna planering till grund för ett bemyndigandesystem på förevarande område.

Som grundval för bedömningen av kostnaderna för anskaffning av flygmateriel borde därför läggas en anskaffningsplan, som med hänsyn till omställningstakten för krigsflygplanmaterielen lämpligen borde omfatta de närmaste sju budgetåren. Av planen borde i stora drag framgå hur anskaffningarna beräknades komma att fördelas på sjuårsperioden samt de beräknade kostnaderna för förnyelse av materielen, i förekommande fall ökade med engångskostnader för nyanskaffningar. Planen borde delgivas riksdagens vederbörande utskott i samband med att det årliga anslagsäskandet förelades riksdagen och sedermera fastställdes av Kungl. Maj:t att ligga till grund för anskaffningsplaneringen inom den i planen angivna kostnadsramen.

Den sålunda fastställda planen borde varje år förskjutas ett år framåt, så att varje år fastställdes en plan att gälla för de närmast därpå följande sju budgetåren. Därvid kunde på grund av förskjutningar i leveranser, ändrat prisläge, organisationsförändringar eller dylikt vissa ändringar behöva företagas även i de delar den nya planen till tiden sammanfölla med den närmast föregående. Även under löpande budgetår kunde ändringar i planen visa sig erforderliga på grund av ändrade förutsättningar beträffande konstruktioner, leveransmöjligheter m. m.

Det bemyndigande att utlagga beställningar på flygmateriel, som enligt det föregående skulle utverkas av riksdagen, borde grunda sig på denna anskaffningsplan. Bemyndigandet behövde dock icke omfatta hela planens kostnadsram. I princip kunde bemyndigandet lämpligen bestämmas till ett belopp, motsvarande vad som förutsåges komma att bindas genom beställningar under det närmaste budgetåret. Vid övergången till det nya systemet borde de beställningar, som redan utlagts men ännu icke slutförts, inräknas i planen och belasta den ram, inom vilken beställningar sålunda skulle få utläggas.

Med en materielanskaffning på detta sätt helt reglerad enligt bemyndigandesystem komme anslaget till anskaffning av flygmateriel att endast fungera som en betalningsregulator. Något behov av att i anslaget maximera utgifterna skulle då icke förefinnas, utan anslaget borde principiellt kunna vara av förslagsanslags natur. Departementschefen vore emellertid icke beredd att nu föreslå en dylik förändring, då närmare erfarenheter syntes böra avvaktas beträffande möjligheterna att mera exakt beräkna anslagsbehovet. För det reservationsanslag, som sålunda kunde komma att anvisas av riksdagen, borde Kungl. Maj:t fastställa en stat, som anslöte sig till det beräknade utbetalningsbehovet.

Då departementschefen sålunda ansåge sig böra föreslå, att utbetalningarna under nästa budgetår reglerades över ett reservationsanslag, vore departementschefen icke beredd att nu föreslå, att hela den reservation, som kunde förefinnas å anslaget vid utgången av innevarande budgetår, överfördes till

budgetutjämningsfonden. Vid utgången av budgetåret 1946/47 uppginge reservationen å anslaget till anskaffning av flygmateriel (inberäknat anvisat pristegringsanslag) och å vissa anslag, som numera överförts till förstnämnda anslag, till i runt tal 128 miljoner kronor. Det kunde icke förväntas, att detta belopp komme att kunna nedbringas under innevarande budgetår. Departementschefen räknade med att av befintlig behållning 35 miljoner kronor reserverades såsom allmän betalningsreserv för anskaffningar under anslaget och att återstoden av beräknad reservation överfördes till budgetutjämningsfonden. Det reserverade beloppet borde förbehållas Kungl. Maj:ts disposition och tagas i anspråk endast i den mån det anvisade anslaget icke försloge för utbetalningar under nästa budgetår.

Sammanfattningsvis innebär departementschefens förslag till reglering av utgifterna för flygmateriel följande.

1. För anskaffning av flygmateriel och annan teknisk materiel för flygvapnet fastställer Kungl. Maj:t varje år plan med viss angiven kostnadsram, omfattande de närmast följande sju budgetåren. Planen överses varje år i samband med prövningen av äskanden om medel för materielanskaffning.

2. Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att medgiva utläggande av beställningar å flygmateriel m. m. inom ramen för ett belopp, motsvarande i princip vad som förutses komma att bindas genom beställningar under det närmaste budgetåret.

3. Anslaget till anskaffning av flygmateriel m. m. bestämmes för varje budgetår till belopp, ungefärligen motsvarande vad som beräknas komma att utbetalas under budgetåret. Så länge anslaget är av reservationsanslags natur, tages vid anslagsberäkningen hänsyn till reservation som kan beräknas komma att tillföras anslaget.

Departementschefen har härefter övergått till den kostnadsram för anskaffning av flygmateriel m. m., inom vilken materielanskaffningen skall planeras. Såsom av det föregående anförts skall kostnadsramen inrymma samtliga materielanskaffningskostnader för den närmaste sjuårsperioden, såväl kostnader för förnyelse av materiel m. m. som engångskostnader för flygvapnets utbyggnad. Kostnaderna för förnyelse — årskostnaderna — ha enligt försvarspropositionen för de olika i perioden ingående budgetåren beräknats på sätt framgår av följande sammanställning (beloppen i miljoner kronor).

1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	Summa
132,4	141,2	143,9	148,9	149,0	149,1	149,1	1 013,6

Engångskostnaderna för den i försvarspropositionen föreslagna utökningen av flygvapnets organisation ha uppskattats till 60,3 miljoner kronor, varav 10,5 miljoner kronor för den optiska luftbevakningen.

De sammanlagda kostnaderna under sjuårsperioden skulle således uppgå till (1 013,6 + 60,3 =) i runt tal 1 074 miljoner kronor.

Departementschefen har, såsom av det föregående framgår, föreslagit, att Kungl. Maj:t av riksdagen utverkar bemyndigande att utlägga beställningar intill ett belopp, motsvarande i princip vad som förutses komma att under det närmaste budgetåret bindas genom beställningar å materiel ingående i den här berörda planen för sjuårsperioden. Vid övergången till det nya systemet föreligga, framhåller departementschefen, vissa speciella förhållanden. Det belopp, inom vilket beställningar skulle få utläggas, borde nämligen inkludera samtliga nu utlagda beställningar ävensom de ytterligare beställningar, som kunde komma att utläggas före ingången av nästa budgetår. Med beaktande härav och av de engångsanskaffningar, som förutsåges för de närmaste åren, har departementschefen föreslagit, att beloppet måtte bestämmas till 400 miljoner kronor. Av vad nyss sagts framgår, att en betydande del av detta belopp redan bundits genom utlagda beställningar, varför bemyndigandet i realiteten omfattar ett avsevärt lägre belopp.

Av flygförvaltningen anmält ytterligare medelsbehov å 122 355 000 kronor kunde enligt vad departementschefen anført delvis tillgodoses inom den i det föregående berörda kostnadsramen. Sålunda hade kostnaderna för anskaffning av dagjaktflygplan, 44 000 000 kronor, och ammunition, 7 200 000 kronor, till dessa inräknats i förenämnda för engångskostnader beräknade belopp. Behovet av radarmateriel och annan telemateriel för luftbevakningen, tillhopa 55 405 000 kronor, kunde delvis tillgodoses inom kostnadsramen. Någon utökning av kostnadsramen för nu berörda anskaffningar kunde departementschefen icke tillstyrka.

Vid anmälan av försvarspropositionen har departementschefen anført, att attackflottiljen F 1 borde ombildas till nattjaktflottilj så snart lämpliga flygplan kunde anskaffas. Flygförvaltningen har nu föreslagit, att för dylik anskaffning skulle anvisas 15 miljoner kronor utöver tidigare äskade medel. Den föreslagna flygmaterielen skulle anskaffas före utgången av nästa kalenderår. Det kunde icke för närvarande med säkerhet bedömas, framhåller departementschefen, huruvida anskaffningen kunde och borde genomföras på föreslaget sätt. Departementschefen förutsatte emellertid, att den föreslagna anskaffningen, därest densamma befundes böra ske, skulle kunna genomföras inom den i det föregående angivna kostnadsramen. Även anskaffningen av materiel för reparation av krigsflygfält, av flygförvaltningen kostnadsberäknad till 750 000 kronor, syntes böra äga rum endast under förutsättning, att kostnadsramen icke överskredes.

Medelsbehovet för nästa budgetår har av flygförvaltningen i dess medelsäskanden uppskattats till 132 440 000 kronor. För de sedermera anmälda medelsbehoven skulle tillkomma 23 050 000 kronor.

Det vore av flera skäl omöjligt, framhåller departementschefen, att för närvarande bedöma, i vilken takt anskaffningarna skulle kunna genomföras. Emellertid syntes behovet av medel för utbetalningar under nästa budgetår komma att väsentligt understiga de av flygförvaltningen beräknade beloppen. Departementschefen har preliminärt räknat med att ett anslag av 125 000 000

kronor skall visa sig till fyllest och föreslagit att förevarande anslag uppföres med detta belopp. Departementschefen har dock erinrat att han enligt det föregående räknat med en betalningsreserv i form av kvarstående reservation om 35 000 000 kronor. I förhållande till medelsanvisningen för innevarande budgetår innebär departementschefens förslag en minskning med 13 000 000 kronor.

Utskottet. De budgettekniska principer, som framlagts i förevarande avsnitt av propositionen, syfta till att man på ifrågavarande område skulle kunna komma ifrån de olägenheter ur budgeteringssynpunkt, som förefintligheten av stora reservationer innebär. Då dessa principer synas väl lämpade för sitt ändamål, vill utskottet för sin del tillstyrka förslaget i denna del.

I fråga om kostnadsramen för anskaffning av flygmateriel m. m. och medelsbehovet härför under nästa budgetår har utskottet intet att erinra.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva, att beställningar å flygmateriel m. m. må utläggas i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1948 angivits;

b) till *Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 000 kronor.

7:o) **Anslag till befästnings- och skyddsrumsanläggningar m. m.** Under punkt 2 i förberörda proposition nr 208 har *departementschefen* med hänsyn till de begränsade möjligheter att igångsätta nya byggnadsföretag, som för närvarande föreläge, ansett sig icke kunna tillstyrka, att nu äskas ytterligare anslag av riksdagen för dylika ändamål. Departementschefen har dock förutsett, att behållningar å omkring 9 miljoner kronor, som nu finnas reserverade till Kungl. Maj:ts disposition under tidigare anvisade anslag till befästningsanläggningar, skola, om så är möjligt, komma till användning för befästningsändamål eller nödvändiga byggnadsåtgärder i övrigt.

I anslutning härtill har i de förberörda båda likalydande *motionerna I: 368 och II: 531* hemställts, bland annat, att riksdagen måtte dels till byggande av befästningar och skyddsrum för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 20 000 000 kronor alternativt 10 000 000 kronor, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t medgiva, att beställningar enligt särskild plan må utläggas å materiel, befästningar och skyddsrum intill ett belopp av 87 000 000 kronor alternativt 107 000 000 kronor, att anvisas å ordinarie stat under budgetåren 1949/50 och 1950/51.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får ut-

skottet — utöver den under punkten 2 lämnade redogörelsen över motionerna — hänvisa till motionen I: 368.

Under förestående anslagsrubrik har utskottet till behandling upptagit i *propositionen nr 126* angående vissa byggnadsarbeten för försvaret m. m. äskade anslag dels till Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen, dels ock till Anordnande av vissa fartygstunnlar. Utskottet redogör i det följande för innehållet i Kungl. Maj:ts båda förslag.

Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen. I *propositionen nr 126* (punkt 3 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 5 mars 1948) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen för budgetåret 1948/49 under försvarets fastighetsfond, arméns delfond, anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantze* och *Lundqvist* (I: 221) och den andra inom andra kammaren av herr *Skantze m. fl.* (II: 262), hemställts, att riksdagen ville till fasta anläggningar för luftbevakningsorganisationen för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 2 200 000 kronor.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 262.

Av *propositionen* i nu berörda del inhämtas i huvudsak följande.

Kostnaderna för genomförande av omorganisation av luftbevakningen i vissa delar av riket ha av överbefälhavaren i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 september 1946 beräknats till 7 000 000 kronor, varav för byggnader 2 936 000 kronor. Av sistnämnda belopp har 1947 års riksdag anvisat 750 000 kronor. För fullföljande av byggnadsarbetena för en första etapp av omorganisationen av luftbevakningen har arméns fortifikationsförvaltning för nästa budgetår begärt ett belopp av 2 200 000 kronor. Departementschefen, som funnit det synnerligen angeläget, att medel nu anvisas för fortsättande av ifrågavarande arbeten, har dock ansett sig endast kunna tillstyrka, att för nästa budgetår för ändamålet anvisas ett anslag av 1 000 000 kronor.

Anordnande av vissa fartygstunnlar. I förberörda *proposition nr 126* (punkt 6) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Anordnande av vissa fartygstunnlar för budgetåret 1948/49 under försvarets fastighetsfond, marinens delfond, anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantze m. fl.* (I: 151) och den andra inom andra kammaren av herr *Skantze m. fl.* (II: 263), hemställts, att riksdagen ville för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 1 000 000 kronor, att av marinförvaltningen användas till påbörjande av ett planerat fartygstunnelsystem.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen II: 263.

Av propositionen i nu berörda del inhämtas i huvudsak följande.

Marinförvaltningen har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt, att ett belopp av 1 000 000 kronor måtte anvisas för påbörjande av fartygstunnilar för lätta fartyg. Byggnadsprogrammet i sin helhet har enligt prisläget den 1 juli 1946 kostnadsberäknats till 14 840 000 kronor.

1945 års försvarskommitté har understrukit, att en modernisering av flottans basorganisation vore påkallad framför allt med hänsyn till det ökade behovet av skydd för fartyg och basanläggningar mot flyganfall och mot fjärrverkande vapen. Bland de åtgärder, som enligt kommittén borde vidtagas, vore anordnande av fullträffsäkra fartygstunnilar.

Departementschefen har ansett anordnandet av fullträffsäkra fartygstunnilar vara ett viktigt led i utvecklingen av flottans basorganisation i enlighet med det senaste krigets erfarenheter. Med hänsyn till det ekonomiska läget har departementschefen ansett sig emellertid för nästa budgetår endast böra räkna med ett belopp av 500 000 kronor för påbörjande av en av de anläggningar, som ingå i det av marinförvaltningen framlagda byggnadsprogrammet. Ifrågavarande anläggning, som enligt prisläget den 1 juli 1946 kostnadsberäknats till 3 600 000 kronor, avses förläggas till mark som för ändamålet förvärvat för medel, som beviljats av 1946 års riksdag (riksdagens skrivelse 1946: 516). Även om anläggandet av fartygstunnilar sålunda endast kunde påbörjas i relativt begränsad omfattning, vore det enligt departementschefens mening av vikt att arbetena snarast igångsattes även ur den synpunkten, att möjlighet därmed gäves att vinna erfarenheter om hur sådana arbeten borde bedrivas. Departementschefen har förutsatt, att Kungl. Maj:t skulle äga att besluta om igångsättande av byggnadsarbetena i deras helhet oaktat totalkostnaderna komme att överstiga det anslagsbelopp, som kunde komma att anvisas för det första budgetåret.

Utskottet. Med allt beaktande av den betydelse för försvaret, som tillgång till befästningar och skyddsrum i erforderlig utsträckning har, nödgas utskottet konstatera, att möjligheterna att igångsätta nya byggnadsföretag för närvarande äro synnerligen begränsade. Med hänsyn härtill skulle föga stå att vinna genom en ökad medelsanvisning för sådana företag eller genom att lämna Kungl. Maj:t ett bemyndigande i enlighet med vad i motionerna I: 368 och II: 531 påyrkats. Utskottet kan därför icke biträda motionerna i nu förevarande delar.

Vad därefter angår de mera begränsade frågorna om anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen och av vissa fartygstunnilar vill utskottet erinra, att de i det föregående omnämnda motionerna rörande dessa frågor, I: 221 och II: 262 samt I: 151 och II: 263, väckts vid riksdagens början och att Kungl. Maj:t sedermera förelagt riksdagen förslag i enahanda hänseenden. Kungl. Maj:ts förslag sluta dock på lägre belopp än motionärernas. Utskottet inser väl vikten av att ifrågavarande byggnadsföretag komma till stånd och anser, att det i och för sig skulle vara till fördel, om arbetet därmed kunde bedrivas

något snabbare än i propositionen avsetts. Även i detta fall anser sig utskottet med hänsyn till läget på byggnadsmarknaden icke böra frångå Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om den möjlighet att för byggnadsändamål taga i anspråk vissa anslagsbehållningar, som vid bifall till propositionen kommer att föreligga.

Ifrågavarande båda anslag till Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen samt till Anordnande av vissa fartygstunnlar torde i överensstämmelse med riksdagens beslut om inrättande från och med budgetåret 1948/49 av en befästningars delfond under försvarets fastighetsfond böra redovisas under nämnda delfond.

Utskottet hemställer,

I. att riksdagen må för budgetåret 1948/49 under försvarets fastighetsfond, befästningars delfond, anvisa

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 221 och II: 262 ävensom I: 368 och II: 531, de båda sistnämnda såvitt de avse anslag till anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen, till *Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen* ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 151 och II: 263 ävensom I: 368 och II: 531, de båda sistnämnda såvitt de avse anordnande av vissa fartygstunnlar, till *Anordnande av vissa fartygstunnlar* ett investeringsanslag av 500 000 kronor;

II. att motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de i övrigt avse befästnings- och skyddsrumsanläggningar, icke må av riksdagen bifallas.

8:o) **Motioner om anslag till utbildningsmateriel och utbildningsanläggningar.** I de förberörda båda likalydande motionerna I: 368 och II: 531 av herr *Ewerlöf m. fl.* och herr *Skoglund* i Doverstorp *m. fl.* har hemställts bland annat, att riksdagen måtte för anskaffning av utbildningsmateriel och utbildningsanläggningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 6 000 000 kronor.

Motionärerna ha beräknat kostnaderna för tillgodoseende av ifrågavarande materielbehov uppgå till i följande sammanställning angivna belopp:

Armén	kr. 8 815 000
Marinen:	
a) Flottan	» 3 264 000
b) Kustartilleriet	» 950 000
	<hr/>
	Summa kr. 13 029 000

I anslutning härtill ha motionärerna anfört följande.

För arméns del föreligger en uppdelning av äskandet i tre kategorier, varav den första icke kommer att kräva byggnadsarbeten, större materieltillgång eller utlandsvaluta. Äskandet uppgår i denna del till 4,745 miljoner kronor. Detta belopp bör beviljas för nästkommande budgetår. För återstående

belopp om 4,07 miljoner kronor bör bemyndigande att utlägga beställningar avseende leverans eller färdigbyggnad under budgetåren 1949/50 och 1950/51 lämnas, vilket bemyndigande bör inarbetas i ovannämnda materielansaffningsplan för armén. Beträffande marinen gäller att därest nybyggnaderna bortfalla sjunker anslagsbehovet till för flottan 0,349 miljoner kronor. Detta belopp bör beviljas nu, under det att för återstoden, 2,915 miljoner kronor, beställningsbemyndigande lämnas efter samma principer som beträffande arméns motsvarande anslag. Kustartilleriets behov för detta ändamål 0,95 miljoner kronor bör tillgodoses genom att anslag nu beviljas. I övrigt bör kustartilleriets behov av utbildningsmateriel tillgodoses genom nya anslag, när mera fullständiga kostnadsberäkningar härför föreligga. (Propositionen nr 208, s. 51.)

Motiveringen för denna uppdelning är, att i nuvarande ansträngda byggnadsläge måste försvarets byggnadsinvesteringar i första hand gå till befästningar och skyddsrum.

Anskaffningen av utbildningsmateriel skulle alltså omfatta:

	1948/49	1949/50 och 1950/51
Armén.....	4,745	4,070
Flottan	0,349	2,915
Kustartilleriet.....	0,950	— 1

Anslag summa milj. kr. 6,044 Beställningsbemyndigande 6,985

Utskottet. De medelsanvisningar, som i förevarande avseende påyrkats i motionerna I: 368 och II: 531, gälla till övervägande del anordnande av utbildningsanläggningar och skulle således härutinnan belasta kapitalbudgeten. Utskottet vill med anledning härav erinra, att — såsom framgår av punkt 7:o) i detta utlåtande — behållningar å omkring 9 miljoner kronor under tidigare anvisade anslag till befästningsanläggningar skola, om så är möjligt, komma till användning för befästningsändamål eller nödvändiga byggnadsåtgärder i övrigt. Därest förhållandena å byggnadsmarknaden skulle möjliggöra, att sådana medel i begränsad omfattning ställas till förfogande för utbildningsanläggningar som här avses, har utskottet för sin del intet att erinra häremot. I övrigt räknar utskottet med att — såsom departementschefen vid anmälan av propositionen nr 207 framhållit — frågan om anslagsmedel för effektivisering av utbildningen får bedömas i vanlig ordning i samband med prövning av myndigheternas framställningar om dylika medel.

Utskottet hemställer,

a) att motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse anskaffning av utbildningsmateriel, icke må av riksdagen bifallas;

b) att motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse utförande av utbildningsanläggningar, icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 15 juni 1948.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

¹ Täckes när kostnadsberäkningar föreligga.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Lindström, Gränebo, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, André, Gustaf Iwar Anderson, von Heland, Sundelin, Hesselbom och Lundgren; samt

från andra kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Skoglund i Dovers-
torp, Ward, Wallentheim, Lindholm, Holmström, Onsjö, Petterson i Deger-
fors, Thapper, Persson i Vinberg, Persson i Svensköp och Johansson i
Mysinge.

Reservationer:

1) vid *punkten 2* (Allmänna synpunkter på materielanskaffningsanslagen) av herrar *Johan Bernhard Johansson, André, Lundgren, Skoglund* i Dovers-
torp och *Holmström*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställen bort
hava följande lydelse:

»Vid behandlingen av frågan om anslagen till krigsmaterielanskaffning för försvaret har utskottet uppmärksammat det förhållandet att ett stort antal myndigheter i sina yttranden över 1945 års försvarskommittés betänkande framfört erinringar mot det av kommittén föreslagna materielanskaffningsprogrammet och framför allt understrukit det vanskliga i att bygga den erforderliga krigsrustningens komplettering på snabb anskaffning i ett skärpt utrikespolitiskt läge. Svårigheterna att i ett land som vårt med begränsade personella, industriella och allmänt ekonomiska resurser åstadkomma en forcerad materielanskaffning i ett skärpt utrikespolitiskt läge framhållas av de tre försvarsgrensförvaltningarna, krigsmaterielverket, försvarets fabriksstyrelse, arméns fortifikationsförvaltning — främst i vad avser befästningsarbeten och materiel till dylika, arbetsmarknadsstyrelsen — särskilt ur arbetskraftssynpunkt, kommerskollegium, Sveriges industriförbund, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, statens industrikommission samt Svenska arbetsgivareföreningen d. v. s. praktiskt taget alla de myndigheter och organisationer, som i olika avseenden bära ansvaret för eller besitta särskild sakkunskap beträffande materielanskaffningsfrågorna. Dessa uttalanden bestrykas enligt utskottets mening av erfarenheterna från den gångna beredskaps-tiden och tiden före densamma, vilka klart visa de svårigheter som föreligga, när man med utgångspunkt från skiftningarna i det utrikespolitiska läget skall avgöra i vilken utsträckning krigsmateriel bör anskaffas. Sålunda kom vår krigsindustri i gång först under år 1940, trots att dock åtskilliga händelser dessförinnan efter hand skärpt det utrikespolitiska läget. Erfarenheterna från den inhemska krigsmaterielproduktionen under beredskapsåren visa vilken avsevärd tid det tager innan industrien blivit omställd till krigsproduktion och innan krigsmateriel av mera avsevärd omfattning hinner levereras. Den skadegörelse på krigsindustriella anläggningar, som vi med den utveckling krigstekniken tagit måste förutse, utesluter enligt utskottets mening numera

möjligheten av att efter ett krigsutbrott påräkna någon mera betydande krigsmaterielproduktion. Försvarets materielbehov måste därför i huvudsak vara tillgodosett redan i fred.

De anslag, som i föreliggande proposition föreslås för materielanskaffning, äro på väsentliga punkter lägre än vad försvarskommittén beräknat för motsvarande budgetår till dess begränsade krigsorganisation. Utskottet är medvetet om att den överkonjunktur, som karakteriserar vårt samhällsekonomiska tillstånd, medför betydande svårigheter för utförandet av beställningar för försvarsändamål men har sig också bekant att dessa svårigheter till en del äro beroende på vissa trånga sektioner i produktionskedjan för åtskilliga materielslag.

Med understrykande av vad departementschefen anført i de två senaste årens statsverkspropositioner, att materielanskaffningen icke utan våda för försvarets effektivitet kan inskränkas under en följd av år, finner utskottet det nödvändigt att snarast möjligt de svåraste bristerna avhjälpas och de mest trängande moderniseringsbehoven tillgodoses. Detta understrykes ytterligare av den försämring det internationella läget måste anses ha undergått. Enligt utskottets mening böra därför sådana detaljer, ingående i produktionskedjan för ett visst materielslag, vilka eljest kunna hindra eller starkt försena materielleverans vid beställningar till försvarsändamål givas prioritet framför annan produktion, varigenom förefintliga brister snabbare kunna avhjälpas.

Enligt 1945 års försvarskommittés beräkningar uppgå, sedan befintliga reservationer omsatts i materiel och ammunition, bristerna i fråga om *arméns* materiel och ammunition till ett värde av 270 miljoner kronor. Här må framhållas i vad rör *arméns* tygmaterieförsörjning, att de bundna reservationerna för *arméns* del kunna beräknas till omkring 277 miljoner kronor. Materiel och ammunition, som beställts inom ramen för dessa medel, är i huvudsak ännu icke levererad utan befinner sig i olika tillverkningsstadier. Endast i den mån som produktionen icke redan är genomförd kommer industrien att i fortsättningen belastas härigenom. Att ange ett mått för denna kvarstående belastning låter sig svårligen göra.

De obundna — — — egentlig krigsmateriel.

De anslag, som för närvarande stå till förfogande och som i huvudsak komma att belasta den inhemska industrien, äro sålunda betydande. I likhet med departementschefen anser utskottet att betydande behov föreligga att modernisera armétridskrafterna i fråga om eldkraft, terrängframkomlighet, sambandsmedel och rörlighet. Med anledning härav vill utskottet framhålla betydelsen av, dels att nu befintliga reservationer i snabbast möjliga takt omsättas i materiel genom att i det föregående berörd prioritet kommer till stånd, dels att viss materiel — främst radar, radio och terrängbilar — anskaffas genom import. De medel, som icke äro bundna eller för vilka lämpliga dispositionsplaner icke föreligga, äro, som framgår av det ovan anförda, tämligen ringa i förhållande till de brister, som kvarstå sedan reservationerna omsatts i materiel. Med hänsyn till dessa brister föreligger behov av att dispo-

nera medel för tillverkning eller import av materiel, som icke alls eller endast till en ringa del ingår i de nuvarande dispositionsplanerna, t. ex. närpansarvärnsvapen, stridsvagnsminor, radar för luftvärnet, radiostationer och granatkastarammunition.

En rubbning av befintliga tillverkningsplaner bör av skäl, som anförts bl. a. i motionerna I: 371 och II: 534, undvikas. På grund härav samt med hänsyn till behovet av modernisering och bristtäckning anser utskottet sig böra tillstyrka den i motionerna I: 368 och II: 531 föreslagna höjningen av arméns tygmaterielanslag med 27,4 miljoner kronor. Utskottet vill erinra om att detta yrkande i realiteten icke innebär någon ökad medelstilldelning, emedan som ovan anförts ett restbelopp om 38 miljoner kronor på ett redan beviljat täckningsanslag samtidigt återgår till budgetutjämningsfonden.

Som tidigare framhållits måste viss materiel, som nu erfordras för täckande av brister eller för modernisering, beställas redan under budgetåret 1948/49 för att kunna levereras om två eller tre år eller efter ännu längre tid beroende på industriens produktionstakt. För att anskaffning av materiel skall kunna ske till för staten förmånligaste pris och medgiva planering på längre sikt än ett år i sänder, vilket är nödvändigt med nuvarande långa tillverkningstider, bör beställning utläggas på en gång för hela den kvantitet eller tillräckligt stor serie av visst materielslag, som avses skola levereras efter hand. För vidmakthållandet av industriens krigsproduktionsförmåga är dessutom en någorlunda jämn belastning i fråga om beställningar för försvarsändamål ur industriens synpunkt nödvändig. Av ovan anförda skäl finner utskottet sig böra förorda i motionen I: 368 och II: 531 anförda synpunkter, att Kungl. Maj:t måtte bemyndigas att för anskaffning av tygmateriel utlägga vissa beställningar. Härigenom kan arméns materielanskaffning komma in i ett bemyndigande-system, som såväl ur ekonomisk synpunkt som med hänsyn till planering på längre sikt är nödvändigt. Storleken av bemyndigandet måste i detta fall bedömas med hänsyn till av försvarskommittén och departementschefen i propositionen nr 206 anmälda materielbrister och modernitetskrav. Som tidigare anförts uppgå materiel- och ammunitionsbristerna, sedan reservationerna om-satts, till ett värde av 270 miljoner kronor, varjämte ett betydande moderniseringsbehov föreligger. Sålunda bör enligt utskottets mening under de närmaste åren anskaffas bl. a. närpansarvärnsvapen, handgranater, stridsvagnsminor, granatkastarammunition, terrängmotorfordon, reservdelar till motorfordon, radiostationer för infanteriet och artilleriet samt radar för luftvärnet. För att möjliggöra en begynnande anskaffning för täckning av de allvarligaste materiel- och ammunitionsbristerna ansluter utskottet sig till i ovan nämnda motioner gjord hemställan om bemyndigande på sammanlagt 50 miljoner kronor att fördelas med 25 miljoner kronor på vardera av budgetåren 1949/50 och 1950/51. Sålunda förordas, att Kungl. Maj:t bemyndigas att för tiden efter budgetåret 1948/49 utlägga beställningar för anskaffning av tygmateriel till ett belopp av 25 miljoner kronor för vardera av budgetåren 1949/50 och 1950/51. Beloppets storlek för varje budgetår utgör omkring hälften av den

summa, som försvarskommittén beräknade per år för anskaffning av tygmateriel och som departementschefen i propositionen föreslagit för samma ändamål under budgetåret 1948/49.

Det i propositionen föreslagna anslaget till fartygsbyggnader för *marinen* understiger avsevärt det av marinförvaltningen äskade beloppet, vilket förhållande kommer att medföra försening av fartygens färdigställande. Utskottet finner det i rådande läge angeläget att en sådan försening i möjligaste mån undvikas och vill sålunda, i överensstämmelse med vad i förberörda motioner föreslagits, förorda att för budgetåret 1948/49 till nybyggnad av två jagare anvisas 5 miljoner kronor utöver det i propositionen föreslagna beloppet.

För täckande av brister i avseende på marinens artillerimateriel m. m. samt för modernisering av sådan materiel föreligga betydande medelsbehov. Departementschefens förslag till medelsanvisning för budgetåret 1948/49 innebär en sänkning i förhållande till det för innevarande budgetår anvisade beloppet. Utskottet finner för sin del att den politiska utvecklingen icke lämnar stöd för en sådan åtgärd och vill sålunda tillstyrka det i motionerna framförda förslaget att anslaget för nästkommande budgetår bestämmas till 18 miljoner kronor, innebärande en ökning med 3 miljoner kronor i förhållande till propositionen.

De skäl, som vid behandlingen av arméns tygmateriel ovan anförts för att Kungl. Maj:t bör bemyndigas att medgiva utläggande av beställningar utöver anvisade anslag, gälla i princip även beträffande artillerimateriel m. m. för *marinen*, vilken materiel i stor utsträckning kräver långa leveranstider. Kungl. Maj:t har i propositionen hemställt om sådant bemyndigande inom ramen för i runt tal 10 miljoner kronor. Utskottet vill för sin del tillstyrka det i förenämnda motioner framförda förslaget, att detta bemyndigande utvidgas på sådant sätt att där så är möjligt beställningar kunna utläggas inom ramen för hela den förstärkning av anslaget, som i motionerna förordas för *marinen*.

För tillgodoseende av rikets krigsberedskap är det enligt utskottets mening nödvändigt att vissa äskanden av olika myndigheter till för försvaret gemensamma ändamål vinna beaktande. Dessa äskanden omfatta:

Krigsmaterielverket:	
Sprängämnen	6,500 milj. kr.
Förvarsstaben:	
Materiel för och utbyggnad av operativa signalförbindelser	2,020 » »
Chiffreringsapparater	0,199 » »
Krigskartor	0,107 » »
Radiomateriel	1,924 » »
Sjukvårdsförvaltningen:	
Sjukvårdsmateriel	1,000 » »
Modernisering av röntgenapparat	0,700 » »
Arméförvaltningen:	
Veterinärmateriel	0,150 » »
	<hr/>
	Summa 12,600 milj. kr.

I de likalydande motionerna I: 371 och II: 534 förutsättes, att angelägenhetsgraden ur beredskapssynpunkt omprövas av sjukvårdsförvaltningens, krigsmaterielverkets och arméförvaltningens anslagsäskanden — det sistnämnda beträffande veterinärmateriel — oberoende av förutsatta formella inskränkningar i fråga om anslagsöverflyttningarna. Därjämte föreslås i de likalydande motionerna I: 368 och II: 531 att ovanstående 12,6 miljoner kronor till försvaret gemensamma ändamål av ovan anförda skäl måtte anvisas.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

- a) att — — — fjärde huvudtitel;
- b) att — — — riksdagen bifallas;
- c) att riksdagen må med bifall till motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse anvisande av anslag till vissa för försvaret gemensamma ändamål, för budgetåret 1948/49 under fjärde huvudtiteln anvisa
 1. till *Försvarets sjukvårdsförvaltning*: *Engångskostnader för anskaffning av sjukvårdsmateriel* ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor;
 2. till *Försvarets sjukvårdsförvaltning*: *Modernisering av röntgenapparatur* ett reservationsanslag av 700 000 kronor;
 3. till *Krigsmaterielverket*: *Anskaffning av sprängämnen* ett reservationsanslag av 6 500 000 kronor;
 4. till *Försvarsstaben*: *Anskaffning av signalmateriel m. m.* ett reservationsanslag av 2 020 000 kronor;
 5. till *Försvarsstaben*: *Anskaffning av chiffreringsapparater* ett reservationsanslag av 199 000 kronor;
 6. till *Försvarsstaben*: *Ytterligare anskaffning av krigskartor* ett reservationsanslag av 107 000 kronor;
 7. till *Försvarsstaben*: *Anskaffning av radiomateriel* ett reservationsanslag av 1 924 000 kronor;
 8. till *Armén*: *Engångskostnader för anskaffning av veterinärmateriel* ett reservationsanslag av 150 000 kronor;
- d) att — — — ovan anført.»

2) vid punkten 3 (Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Andréén, Lundgren, Skoglund* i Doverstorp och *Holmström*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Med hänsyn till vad utskottet i sitt utlåtande nr 4 under punkt 1 anført i fråga om utbildningstiden för värnpliktiga torde förevarande anslag för nästa budgetår böra i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag uppräknas med 500 000 kronor. Vad utskottet under punkt 2 i detta utlåtande anført föranleder en ytterligare uppräkning av anslaget med 27 400 000 kronor.

Utskottet hemställer,

a) att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén, till *Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 72 900 000 kronor;

b) att riksdagen må med bifall till motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse bemyndigande för Kungl. Maj:t att utlägga beställningar å tygmateriel m. m. för armén, bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å tygmateriel m. m. för armén i den omfattning, som utskottet under punkt 2 angivit.»

3) vid *punkten 4* (Marinen: Fartygsbyggnader) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Andrén, Lundgren, Skoglund* i Doverstorp och *Holmström*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Med hänvisning till vad utskottet under punkt 2 anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) besluta — — — 1948 angivits;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse fartygsbyggnader, till *Marinen: Fartygsbyggnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor.»

4) vid *punkten 5* (Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m.) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Andrén, Lundgren, Skoglund* i Doverstorp och *Holmström*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Under åberopande av vad utskottet under punkt 2 anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse anskaffning av artillerimateriel m. m. för marinen,

a) till *Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 18 000 000 kronor;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å artillerimateriel m. m. för marinen i den omfattning, som i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1948 anförts, samt därutöver intill ett belopp av ytterligare 10 000 000 kronor.»

5) vid *punkten 7* (Anslag till befästnings- och skyddsrumsanläggningar m. m.) av herrar *Johan Bernhard Johansson, André, Lundgren, Skoglund* i Doverstorp och *Holmström*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Enär tiden för befästningsarbeten i många fall måste räknas i år och allmän enighet torde råda om betydelsen av såväl befästningar som skyddsrum — ej minst med hänsyn till den intensifierade luftkrigföringen — har utskottet den uppfattningen att i rådande läge snara åtgärder böra vidtagas för att på detta område avhjälpa de mest framträdande bristerna. Erfarenheterna från tiden 1940—1945 med dess dyrbara, tidskrävande och på grund av brådskan stundom mindre väl förberedda befästningsarbeten tala sitt tydliga språk. Utskottet anser därför att åtminstone landets militära stridsledningsorgan samt den viktigaste krigsmaterielen och de mest betydelsefulla förråden böra beredas skydd mot flyganfall. Med anledning härav vill utskottet förorda, att riksdagen för budgetåret 1948/49 måtte bevilja i motionerna I: 368 och II: 531 föreslaget anslag om 20 miljoner kronor till byggande av befästningar och skyddsrum, i första hand drivmedelsförråd i berg, fartygstunnlar, luftbevakningscentraler, berghangarer och krigsförtöjningsplatser för fartyg m. m.

Ifrågavarande båda — — — nämnda delfond.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 under försvarets fastighetsfond, befästningars delfond, anvisa

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 368 och II: 531 samt med bifall till motionerna I: 221 och II: 262 till *Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen* ett investeringsanslag av 2 200 000 kronor;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 151 och II: 263 samt I: 368 och II: 531 till *Anordnande av vissa fartygstunnlar* ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor;

c) med bifall till motionerna I: 368 och II: 531, såvitt de avse befästnings- och skyddsrumsanläggningar, till *Anordnande av befästnings- och skyddsrumsanläggningar m. m.* ett investeringsanslag av 16 300 000 kronor.»

6) vid *punkten 8* (Motioner om anslag till utbildningsmateriel och utbildningsanläggningar) av herrar *Johan Bernhard Johansson, André, Lundgren, Skoglund* i Doverstorp och *Holmström*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Det anslag om 6 miljoner kronor för budgetåret 1948/49, varom hemställan gjorts i motionerna I: 368 och II: 531, fördelar sig på driftbudgeten och kapitalbudgeten i huvudsak sålunda:

	Driftbudgeten	Kapitalbudgeten	Summa
Armén.....	2 055 000	2 690 000	4 745 000
Marinen:			
Flottan.....	—	349 000	349 000
Kustartilleriet.....	630 000	320 000	950 000

Av de för armén beräknade anslagen under driftbudgeten avses bl. a. 0,1 miljoner kronor till utbildningsmateriel, främst s. k. instruktionskanoner, vid artilleriet, 0,5 miljoner till luftvärnet för laddapparater, temperingsapparater, spårlyusapparater m. m., 0,3 miljoner till komplettering av inredning i motorrum vid pansartrupperna, 0,3 miljoner till signalmateriel såsom skivapparater, telegraferingsnycklar m. m. samt 0,3 miljoner till filmskjutbanor, skjutapparater för hagel m. m. Av anslagen under kapitalbudgeten beräknas 1,9 miljoner till markförvärv för stridsskjutningsterräng och terräng för spräng- och vänjningsövningar, omkring 0,3 miljoner till utbildningsanordningar på övningsfält såsom hindergårdar, närstrids- och handgranatsbanor, körbanor och stödjepunkter.

Av för flottan avsedda medel avses omkring 0,22 miljoner kronor för åtgärder, som stå i samband med skapandet av den för flottan gemensamma värnpliktskolan i Karlskrona. För kustartilleriet beräknade medel avses bl. a. för anskaffning av rikt- och laddövningsapparater, utbyggnad och inredning av vissa skollokaler m. m.

Utskottet anser, att en av de viktigaste förutsättningarna för den effektivisering och rationalisering av utbildningsarbetet, som skall kunna medge en begränsning av utbildningstiden utan en mera avsevärd kvalitativ försämring av utbildningsresultatet, är att utbildningsmateriel och anordningar av den art, som här angivits, stå till förfogande.

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 368 och II: 531 må för budgetåret 1948/49 anvisa

a) till *Armén*: *Anskaffning av utbildningsmateriel m. m.* under fjärde huvudtiteln ett reservationsanslag av 2 055 000 kronor;

b) till *Marinen*: *Anskaffning av utbildningsmateriel m. m.* under fjärde huvudtiteln ett reservationsanslag av 630 000 kronor;

c) till *Armén*: *Utförande av vissa utbildningsanläggningar m. m.* under försvarets fastighetsfond, arméns delfond, ett investeringsanslag av 2 690 000 kronor;

d) till *Marinen*: *Utförande av vissa utbildningsanläggningar m. m.* under försvarets fastighetsfond, marinens delfond, ett investeringsanslag av 670 000 kronor.»